

Köszöntjük Constantin Daicoviciu akadémikust

Születésének hetvenedik évfordulója alkalmából köszöntjük Constantin Daicoviciu akadémikust, a kolozsvári Babeş—Bolyai Tudományegyetem rector magnificusát, hazánk világszerte elismert történettudósát és a közéleti férfiút. Életútja egy bánági falu tanítói lakából indult el. Itteni, középiskolai és háborús élményei, a klasszikus nyelvek, valamint az antik kultúra szennvedélyes tanulmányozása táplálják forró szeretetét hazája és népe iránt, s azt a megbecsülést, amelyet az együttélő nemzetiségek iránt tanúsít. Fiatalon, de a harctéri szolgálat roppant tapasztalataival kerül a kolozsvári egyetemre, ahol már több mint négy évtizede tudományos alaposággal, lelkesedéssel, nemesveretű klasszikus stílusban, a cicerói retorika hagyományaiban tartott előadásait ez a két alapeszme hatja át.

Színes, gazdag, sokhajtságú tudományos alkotó tevékenysége végső soron egymástól elválaszthatatlan két kérdésben: a hazai ó-, a dák és római kor történetének, valamint a román nyelv és nép kialakulásának tanulmányozásában sűrithető össze. Román és idegen nyelveken megjelent könyvei, tanulmányai, cikkei — melyek száma meghaladja a kétszázat — ma már nemcsak a hazai, hanem az egész nemzetközi történettudomány közkinccseinek számítanak, s nem kevés érdeme van abban is, hogy ma külön kolozsvári történeti iskoláról beszélhetünk, mely szerves része a gazdag, tematikájában változatos, célkitűzéseiben határozott egész hazai történettudománynak. Bár kutató szeme a múltba néz, tekintete a jelent is átfogja, s a kettőt egységes folyamatba kapcsolva vallja magáénak a klasszikus igazságot: *historia est magistra vitae*.

Tudományos munkájához hasonlóan jelentős tudományszervező tevékenysége. Az iskolákban, egyetemeken, tudományos intézetekben nagy azoknak száma, akik büszkén vallják magukat Daicoviciu-tanítványoknak. De nem

feledkezhetünk meg a műemlékvédelem, a régészeti ásatások, a kulturális intézmények, múzeumok, könyvtárak megszervezésében, tudományos folyóiratok kiadásában, irányításában kifejtett kezdeményező és átfogó tevékenységéről sem.

Közéleti tevékenységét is a népe szeretete és humanizmusa határozza meg. A fasizmus sötét éveiben van bátorsága tiltakozni az embertelenség és a hitleri elnyomás ellen. A felszabadulás első percétől kezdve azok soraiban menetel, akik a Román Kommunista Párt vezetése alatt az új, a mindenfajta kizsákmányolástól mentes, szocialista társadalom megteremtéséért indulnak harcba. Az Államtanács által most adományozott „A Szocialista Munka Hőse”-érdemrend szimbolikusan is méltatja cselekvő részvételét abban a harcban, mely testvéri egységbe vonja a román népet és a teljes jogúvá vált nemzetiségeket az új társadalom építésére. Amikor szívből köszöntjük a tanárt, a tudóst, a hazafit, mindenekelött erőt és egészséget kívánunk alkotó munkájának lendületes továbbviteléhez.

KORUNK

Kocsi és kultúra

Kocsi és kultúra? Hogyan lehet a kettőt egy kalap alá venni? Olyan elmentétpárat, mint a tűz és víz? Mert amiképp a víz kioltja a tűz lobogását, úgy sorvasztja el a kultúrát az autó és a motor.

Eddig a jeremiád, a kultúra híveinek panasza, amelyet — valljuk csak be — nem éppen alaptalanul kesergenek. Igenám, de... no, mielőtt tovább mennék, bocsássam előre, hogy nem vagyok se motoros, sem autós, tehát nem hazabeszélek, amikor egy-két jó szót merek megkockáztatni e két ember-„fajtáról” — épp a kultúrához fűződő viszonyuk tekintetében.

Aki az elmúlt években szétrézett múzeumainkban, vagy meghallgatott egy szabadtéri színpadon éneklő kórust, annak feltűnhetett, hány meg hány kocsi parkíroz a közelben, és megfigyelhette, hogy nem egy esetben bőrkabátos, bukósisakos motoros áll a festmények, szobrok előtt. No, ez az, amivel számot kell vetnünk. És a jelenség magva felé haladva tudnunk kell, hogy a műemlékeinket csodáló autósok között nemcsak olyanok vannak, akik mielőtt volánhoz ültek volna, már hívei voltak a kultúrának, hanem sok olyan is, akiket épp a motorozás, kocsikázás tett múzeumlátogatóvá. Hihetetlen ez? A házuktól csak a közeli buszmegállóig menő könyvmolyok számára talán hihetetlennek tűnik, de aki egy kissé is járja az országot, sejtheti, hogyan, miért lépnek be „motoros bunkók” vagy sofőrvagányok a múzeumok szentélyébe: a turisták vágya hajtja őket, mindig újat látni. Meg egyéb körülmények is. Ismerek motorost, aki csak azért ment el Nagyszebenbe, hogy megmutassa kisfiának az állatkertben született oroszláncölyköket. Azután pedig a nevezetes Ifjúerdőben sétálva tó vizén ringó tutajmalmot pillantottak meg, s akkor már bekváncsiskodtak az ipari falumúzeumba. Ott tudták meg, hogy Szebennek van egy még értékesebb múzeuma is. Így jutottak el a Brukenthalba.

De hány ilyen esetet sorolhatnánk, amelyekből kiderül, hogy az idegen városokban nézelődő motorosok, autósok benyitnak mindenhova. megtekint-

tenek mindent, csak hogy elioltsenek ott néhány órát s másnap elmesélhesék a szomszédságnak, barátoknak, mi mindent láttak, milyen jól telt a kirándulásuk. Van ebben hát egy adag „sikk“ is, a motoros ugyebár tudja, hogy ezt „így illik csinálni“. Van benne sznobság meg majmolás, divat is. Hiszen az újdonsült autós nemcsak a közlekedés szabályait tanulmányozza, hanem a „jobb embereket“ is, akiknek régóta van kocsijuk, meg a külföldieket is, s azt látja, hogy az autós művolthoz hozzátartozik a híres múzeumok, műemlékek vagy nagy emberek szülőházainak ismerete is.

Nem áztatom azonban magam. Jól tudom, hogy a motorosok, autósok tekintélyes része csakis azért kel útra, hogy megmártózzék Félix meleg vizében, pisztrángot egyen a Bucsin-tetőn épült szép fogadóban vagy bort szerezzen be az ünnepek előtt Csombordon. Tény viszont az is, hogy jelentős hányaduk, miután túljut az öncélú kilométerfalás és az oktalan száguldozás kezdeti örömén, látni, gyönyörködni, művelődni is óhajt. Az hát a kérdés, hogy mit teszünk igényeik kielégítésére? Mert ez az igény sajátos. Az ilyen embernek nincs kedve moziba vagy színházba beülni, sem beszédeket, értekezéseket hallgatni. Inkább szórakozni akar, kötetlenül, kikapcsolódni a kocsi vezetés feszültsége után, és sétálgatással felváltani az előbbi egy helyben ülést; érdekesség, látványosság kell neki.

Ez egyébként nem új dolog. Hajdanában minden vidéknek megvolt a maga helye és időpontja, ahova és amikor messzi földről összesereglett a nép. De jöttek legyen vásárra, ismerkedésre, tanácskozássra, búcsúra, ott felléptek zenészek, énekesek, színészek, mimesek, táncosok is. Tehát ezek a találkozók kulturális megnyilvánulások is voltak. Hanem az idők változásával változtak a szokások, hagyományok is. A közlekedés, szállítás javulása, a kereskedelmi hálózat bővülése feleslegessé tett sok vásárt, megszűntek például azok a körülmények, amelyek századokon át szükségessé tették a gáinai leányvásárt. Ezt az összesereglést azonban néhány éve ismét megtartják — más céllal. Vidám népnüvepéllé vált, eszem-íszommal, hegymászással, hivatásos művészek és műkedvelők felleptével. Mondanom sem kell, hogy Gáinára motorosok és autósok seregei özönlenek. És ott voltak ők a naszódi líceum centenáris ünnepségén; Mikes Kelemen falujában, Zágonban, a helyi énekkar fennállásának 80. évfordulója alkalmából vagy a cseresznyeszüretre összegyűlt sokadalomban Magyardécsén.

Egyik helyen ápolják a hagyományokat vagy újakat honosítanak meg, máshol viszont elfelejtik. Holott az ilyen találkozók, vásárok, összejövetelek, sokadalmak kitűnő alkalmat nyújtanak minden vidéknek, hogy megmutassa, mit tud produkálni táncban, dalban, népviseletben vagy mezőgazdasági termékekben. És épp most nem szabad ezeket a lehetőségeket figyelmen kívül hagyni, amikor az autózás, de általában a kirándulás, országjárás tömegmozgalommá vált nálunk is, s ennek nyomán — de például a tévé hatására is — előtérbe nyomulnak a kultúra látványosabb, szabadtéri megnyilvánulásai.

Mindezt nem én fedezem fel. Ilyen megfontolások alapján az egész világon egyre több nemzetközi vásárt, kiállítást, ünnepi játékokat, zenei heteket, filmszesztivált, kórusszesztivált, ilyen meg olyan „napokat“ s más művészeti vetélkedőket vagy szimpozionokat tartanak. Nálunk is szét kellene hát nézni jobban, mit nyújthatunk még a hozzánk látogató külföldieknek vagy a belföldi turistáknak. Bizonyos, hogy az eddigi nagy tartományok helyett a kisebb, egységesebb, áttekinthetőbb megye jobb keretet teremt lehetőségeink kiaknázására. Erdemes hát ilyen alapon is készülni az új turisztikai évadra.

Mit tesz például Fehér megye? Milyen rendezvények, találkozók révén hívja fel a figyelmet Gyulafehérvárra, az egykori fejedelmi székhelyre, hogy az arrafelé kocsikázók ne csak egy álmos kisvárost lássanak benne, hanem pompás műemlékek, gazdag történelmi hagyatéék őrizőjét is. Főléleges felsorolni, hogy Csíkbán, Gyergyóban, Udvarhely vagy Háromszék vidékén hány olyan helység van, ahova évszázadokon át különféle céllal összesereglett a nép. De vannak e tájnak új hagyományai is. A felszabadulást követő évtizedben nagy tömegeket mozgattak meg, emlékezetes művészi megnyilvánulásokra adtak alkalmat a „székelyföldi kulturális versenyek“. Nos, az új Hargita megye épít-e majd a régi és új hagyományokra? És milyen újabb vetelkedőket, seregléseket akar állandó szokássá nemesíteni, milyen évfordulókat szándékszik a közeljövőben megünnepelni (százéves a ditrói énekkar!), mely műemlékekre, jellegzetes építésű falvakra vagy népi játékokra iparkodik felhívni ország-világ figyelmét?

Ne folytassuk tovább a sorolást. Csupán fel akartuk hívni a figyelmet egy olyan jelenségre, amelyet ma mindenképp ki kell aknázni, ha korszerűbben, a változó körülményeknek megfelelően akarjuk folytatni a népművelést, a kultúra terjesztését.

Herédi Gusztáv

Bencsik János rajza